

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z UČEBNICE**

DĚJEPIS 6

pro druhé upravené vydání

1. Nápisy na stavbách, kroniky, knihy, zákony, noviny, deníky, soukromá a úřední korespondence.
2. Archeologie.
3. Archeologové.
4. Z písemných pramenů.

1. Aby mohli určit datum události (den, měsíc, rok).
2. Počet měsíců, boha, kterému je měsíc zasvěcen, znamení zvěrokruhu. Shoduje se počtem měsíců.
3. Letopočet je pořadí let od určité významné události, která je určena za počátek letopočtu. Počátkem našeho letopočtu je narození Ježíše Krista.
4. Syn Boží. Vánoce. Velikonoce.

OPAKOVÁNÍ – ÚVOD K UČIVU DĚJEPISU

1. b)
- 2.

Galerie	Knihovna	Archiv	Muzeum
sochy	knihy	ručně psané prameny	nástroje
obrazy	noviny	smlouvy	zbraně
fotografie	časopisy	kroniky	šperky
šperky			mapy
			mince
			kosterní pozůstatky

3. a) vládce (náčelník, král,)
b) voják
c) zemědělec
4. a) 509, 517, 521, 1041, 1401, 2010
b) 1690 př. n. l., 1609 př. n. l., 855 př. n. l., 682 př. n. l., 602 př. n. l., 40 př. n. l.
c) 494 př. n. l., 264 př. n. l., 49 př. n. l., 14 n. l., 313 n. l., 1212 n. l.
5. a) 1470 př. n. l.
b) 570
6. c)
7. a)

1. Začátek – vznik prvního přímého předchůdce člověka – člověka zručného; konec – vznik písma a prvních států.
 2. Člověk zručný. Na základě jeho schopnosti vyrábět nástroje z kamene. Sekáč.
 3. Člověk zručný vyráběl jednoduché nástroje, Australopiték nepatřil do rodu Homo.
1. Člověk vzpřímený používal dokonalejší kamenné nástroje, pravděpodobně dokázal ulovit zvěř, využíval a uchovával oheň, žil i v Evropě a Asii.
 2. Pěstní klín. Kámen osekával jiným, tvrdším kamenem do špičatého tvaru, aby ho mohl dobře svírat v dlani.
 3. Získal jej z přírody (např. při bouřce). Zdroj tepla, světla, příprava potravy, ochrana před šelmami.

str. 12

1. Afrika, Evropa, Asie, Austrálie. Lov velké zvěře, výroba jednoduchých oděvů, nové nástroje.
2. Částečně sběrem, převážně ale lovem velkých zvířat. Mamut byl savec podobný dnešním slonům, dosahoval výšky až 4 metry a váhy 4–6 tun.
3. Neandrtálci se vyvinuli asi před 130 000 lety ze skupiny lidí, kteří přešli z Afriky do Evropy už před milionem let. Patřili, ale nejsou přímými předky dnešního člověka.

1. Před 40 000 lety. Člověk dnešního typu (Homo sapiens sapiens).
2. Tenký ostrý úštěp, na který štípal kámen.
3. Neandrtálec. Vyhynul.

str. 13

1.

Člověk zručný	Člověk vzpřímený	Člověk rozumný	Neandrtálec	Člověk dnešního typu
Afrika	Afrika, Evropa, Asie	Afrika, Evropa, Asie, Austrálie	Evropa, západní Asie	všechny světadíly
sekáč – první kamenný nástroj	pěstní klín	nože, škrabadla, oštěpy s hroty	nože, škrabadla, oštěpy s hroty	čepel, luk se šípy
sběr	lov menší zvěře	lov velkých zvířat	lov velkých zvířat	lov velkých zvířat

2. Vzájemná výpomoc při zajištění obživy.
3. Osídlil všechny světadíly, stavěl jednoduchá obydlí, přirozená dělba práce (muži lov, ženy péče o rodinu atd.), první umělecké projevy (sošky, malby, zdobení předmětů, šperky), úcta k zemřelým.
4. Sošky žen. Věstonická venuše.
5. Žena představovala pokračování rodu.

str. 15

1. Skončila doba ledová, nemuseli už putovat za zvěří, které bylo víc. Zúrodňovali půdu a pěstovali rostliny = vznik zemědělství.
2. Ochočení divokých zvířat.
3. Lidé vypěstovali více než spotřebovali. Hrnčířství a tkalcovství.

str. 17

1. Objev kola a na něj navazující vynálezy – vůz, hrnčířský kruh.
2. Měď. Těžili měděnou rudu (hornina s obsahem mědi). Měď je měkká a ohýbá se.
3. V rodu žili i nepříbuzní lidé (řemeslníci), začalo rozdělování společnosti podle majetku.
4. Zemnice – domy zcela zahloubené do země. Polozemnice – domy částečně zahloubené do země. Hradiště – osady na vyvýšeném místě, zabezpečené příkopy a hradbami.

str. 19

1. Slitina mědi a cínu. Bronz je tvrdší a odolnější než měď.
2. Pevné pracovní nástroje, které umožnily další rozvoj řemesel.
3. Kovolitectví, kovotepectví.
4. Prostředek pro směnný obchod. Ne. Bronzové hřivny.

str. 20

1. Naleziště mědi a cínu se začala vyčerpávat.
2. Tavením železné rudy (horniny s obsahem železa).
3. Hutnictví, kovářství. Hutníci získávali železo tavením železné rudy, kováři železo dále zpracovávali.

str. 22

1. Podle kmene Bójů začali Římané označovat naši zem Bohemia (z latinského Boiohaemum – země Bójů).
2. Nohama poháněný hrncířský kruh, hrncíř měl obě ruce volné. Tvarově dokonalejší výrobky.
3. Keltští kněží. Keltské opevněné hradiště na vyvýšeném místě.

str. 23

1. Většina Keltů opustila naše území. Germáni.
2. Slované. Část obyvatel vypudili, s částí se smísili.

str. 24

OPAKOVÁNÍ – PRAVĚK

1. c), e), b), a), d)
2. Podle toho, z čeho lidé vyráběli nástroje.
3. d)
4. A) bronzové meče, B) sekáč a úštěp, C) dřevěný oštěp s kamenným hrotem, D) pěstní klín. První nástroj – sekáč.
5. a) nepravdivé, b) pravdivé, c) pravdivé, d) nepravdivé
6. 1E), 2K), 3H), 4G), 5I), 6J), 7D), 8C), 9B), 10F), 11A)

str. 26

1. Starověk.
2. Stát, vznik písma, rozvoj vzdělanosti, zakládání měst, první zákoníky.
3. Dělna práce, přebytek, rozvrstvení obyvatel (majetkové rozdíly), úřady, státní moc spojena s náboženstvím.
4. V teplém pásu v oblastech velkých řek – Mezopotámie, Egypt, Indie, Čína.
5. Asie, severní Afrika, jižní Evropa.

str. 28

1. V jihozápadní Asii mezi řekami Eufrat a Tigris.
2. Vybudovali mělké nádrže a od nich rozváděli vodu pomocí zavlažovacích kanálů.
3. Lidé bez jakýchkoliv práv. Váleční zajatci, dlužníci, pachatelé trestných činů.

str. 30

1. Větší město obehnané hradbami spolu s okolními vesnicemi a menšími městy.
2. Babylonie, Asýrie.
3. Byla dobyta vojskem Babyloňanů a jejich spojenců.
4. Od hlavního města Babylonu. Nejvýznamnější král Babylonie, sepsal zákoník.
5. Sedm divů světa je všeobecně známý seznam unikátních starověkých staveb v oblasti Středoziemního moře a na Středním východě (Pyramidy v Gíze, Rhodský kolos, maják na ostrově Faros, Feidiův Zeus v Olympii, Mauzoleum v Halikarnássu, Artemidin chrám v Efesu, Visuté zahrady Semiramidiny v Babylonu).

1. V jižní Mezopotámii. Sumerové.
2. Nedostatek surovin (jen hlína a rákos).
3. Klínové. Zjednodušením piktogramů (obrázků) a jejich nahrazením znaky z několika čárek.
4. Chammurapi.
5. Babylonské hradby, lštařina brána, visuté zahrady Semiramidiny.

OPAKOVÁNÍ – MEZOPOTÁMIE

1. b)
2. a) – Mezopotámie, Fénicie, Palestina, Egypt, Indie, Čína; b) – Řecko, Řím
3. c)
4. a) hrnčířský kruh, b) papyrus, c) Ašóka
5. c), e)
6. a) Sumerové, b) hliněná tabulka, c) úředník

1. Jihovýchodní pobřeží Středozemního moře. Dnešní Libanon, podle přírodního barviva purpuru – Červená země.
2. Kartágo. Římané.
3. Hláskové písmo.

1. Jižně od Fénicie, oblast Kanaán. Hebrejové.
2. Věřili v jediného Boha.
3. 1 000 př. n. l. – jednotné království. Davidův syn proslulý moudrostí. V Jeruzalémě postavil chrám zasvěcený židovskému Bohu.
4. Rozpadlo se na dvě části – Izrael a Judsko. Římané.

1. Judaismus. Tóra. Pět knih Mojžíšových.
2. Vírou v jednoho Boha (monoteismus).

OPAKOVÁNÍ – FÉNICIE, PALESTINA

1. 1) – i), 2) – b), 3) – d), 4) – h), 5) – c), 6) – e), 7) – a), 8) – g), 9) – f)
2. a) Fénická abeceda, b) Šalamoun, c) král Nabukadnezar II., d) purpur, e) Tóra.
3. Fénicie, Palestina, hláskové, Kartágo, Palestina, Hebrejové, Židé, dvě, Judsko, Izrael, Římané.

1. Panovník, vládce.
2. Sinuhet. Vysoké postavení, protože mu faraon nechal postavit hrobku.

str. 39

1. V povodní řeky Nil. Díky pravidelným záplavám přinášejícím úrodné bahno.
2. Kolem r. 3 000 př. n. l. Pozdní doba kamenná.
3. Stará říše, Nová říše.

str. 40

1. Obrovské kamenné stavby ve tvaru jehlanu, sloužily jako hrobky. Z vápence. Socha lva s lidskou hlavou.
2. V Gíze. Cheopsova pyramida.

str. 41

1. Nechávali si budovat skalní hroby.
2. V Karnaku a Luxoru. Vysoký čtyřboký sloup z žuly.
3. Théby.

str. 42

1. Alexandr Makedonský. Alexandrie, knihovna.
2. V Gíze. Cheopsova pyramida.

str. 44

1. V podstatě rovnoprávné s muži – rovnocenná manželství, oba partneři mohli volně nakládat se svým majetkem; ženy – lepší postavení než v ostatních starověkých státech, starají se o domácnost a děti, ale i výkon povolání – podnikání, kariéra u dvora nebo v chrámech.
2. Hieroglyfy. Hieroglyfické písmo.
3. Věřili v mnoho bohů, přinášeli jim oběti, bohy zpodobňovali jako zvířata nebo lidi se zvířecí hlavou.
4. Konzervování těla kvůli jeho zachování. Egypťané věřili, že pokud se tělo nerozpadne, přebývá v něm duše.

str. 45

OPAKOVÁNÍ – STAROVĚKÝ EGYPT

1. b)
2. c)
3. a)
4. a) faraon, b) sfinga, c) Ramesse II
5. a) ano, b) ne, c) ano, d) ne, e) ano, f) ano
6. 1) f)C, 2) e)D, 3) d)E, 4) c)B, 5) b)F, 6) a)A

str. 46

1. Buddha. Indie. Buddhismus.
2. Reinkarnace – převtělování duše zemřelého, po smrti těla se se převtělí a vrátí v nově narozeném jedinci. Vést poctivý život, neškodit druhým, meditovat.

str. 47

1. Teplé podnebí, dostatečné srážky, velké řeky – Ganga a Indus, období záplav – úrodné bahno.
2. Ašóka. Vyznával buddhismus, odmítal války, vládl bez užití násilí, dobročinnost – nemocnice, studny.
3. Hinduismus, buddhismus. Převtělování duše zemřelého.
4. Astronomie, matematika. Jako první počítali s nulou, vypočítali tzv. Ludolfovo číslo, vytvořili číslice, tzv. arabské číslice, otáčení Země kolem své osy.

str. 48

1. Čínský učenec a myslitel přelomu 6.–5. stol. př. n. l.
2. Člověka šlechtí jeho činy, nikoli slova.

str. 49

1. Hedvábí. Spřádání vlákn, které je na kuklách bource morušového.
2. Několik tisíc kilometrů dlouhá hradba z pálených cihel a kamene proti útokům kočovných kmenů na severu.
3. Papír, knihtisk, postup výroby porcelánu a přírodního hedvábí, střelný prach, brýle, kompas, sluneční a vodní hodiny, koňský postroj.

str. 50

OPAKOVÁNÍ – STAROVĚKÁ INDIE A ČÍNA

1. 1) g), 2) f), 3) a), 4) b), 5) c), 6) d), 7) e)
2. a) Asie. Poloostrov Přední Indie. Východní Asie. b) Hinduismus, buddhismus. c) Ašóka – vláda bez násilí, budoval nemocnice, hloubil studny. d) bourec morušový – kukla. e) vybudovali několik tisíc km dlouhou Velkou čínskou zeď. f) papír, knihtisk, výroba porcelánu a přírodního hedvábí, brýle, střelný prach, kompas, sluneční a vodní hodiny, koňský postroj. g) počítali s nulou, vypočítali Ludolfovo číslo, vytvořili číslice. h) ne, původní říše zanikla po vpádu Hunů v 6. stol.
3. a) Ašóka (C), b) kukla bource morušového (A), c) Siddhártha Gautama, Buddha (D), d) kompas (B)

str. 52

1. Egypt – pravidelné záplavy, úrodné bahno, systém zavlažovacích kanálů. Řecko – hornaté, náročné obdělávání půdy, řeky méně vodnaté, bez záplav, ječmen – méně náročný na vláhu, olivovníky, vinná réva, chov koz a ovcí.
2. Sochařství, výroba zdobené keramiky, zpracování železa (zemědělské nástroje, zbraně), mědi a olova (potrubí), výroba hudebních nástrojů a šperků, dálkové obchodní plavby po Středomoří.

str. 53

1. a) Théseus, b) Minos, c) Minotaurus, d) Ariadna.
1. Podle bájného krále Minose. Ostrov Kréta. Nejstarší evropská civilizace. Paláce bez opevnění, koupelny, kanalizace.
2. Doba bronzová.
3. 2 000 př. n. l.–1 450 př. n. l.; existovala 550 let

str. 54

1. Achájové. Jižní Řecko.
2. Podle největšího a nejsilnějšího města – Mykén.
3. Opevněný palác.
4. Města mezi sebou válčila – oslabená podlehla mořským národům a poté přišli Dórové.

str. 55

1. Bohové a lidé společně. Deset let.
2. Venuše – římská bohyně lásky a smyslnosti, později ztotožňována s Afroditou, věčně mladou bohyní lásky a krásy.

str. 56

1. Období bez písemných zpráv (pouze archeologické nálezy a báje), cca 300 let.
2. Ilias – události posledních dvou měsíců obléhání Troje. Odyssea – zážitky krále Odyssea na cestě domů. Homér.
3. Měli lidské vlastnosti, vypadali a chovali se jako lidé, na Olympu. Ano.

str. 57

1. c)

str. 58

1. Základem městského státu bylo město a okolní vesnice, státy byly samostatné, měly vlastní politiku. Plnoprávní obyvatelé, rodilí Řekové.
2. Zakládání nových osad mimo Řecko. Do Řecka se dováželo levné obilí, což vedlo ke krizi zemědělství a k dlužnímu otroctví

str. 59

1. Na poloostrově Attika, v oblasti středního Řecka. Na pahorku Akropolis.
2. Demos („lid“) a kratein („vládnout“). „Vláda lidu“ – způsob řízení státu většinou občanů.

str. 60

1. Rolníci se zadlužovali. Věřitel prodal dlužníka do otroctví. V athénském vojsku mohli sloužit jen svobodní občané, což znamenalo pokles bojeschopnosti armády.
2. Práce úředníků a účast občanů na lidovém shromáždění se stala placenou, což umožnilo přístup nemajetných občanů k úřadům.

str. 61

1. Udržení nadvlády nad původními obyvateli.
2. Athéňané – svobodní, rozvoj umění, vědy a vzdělanosti, obchodu a námořnictva. Spartané nepracovali – vojenský výcvik, žili z výnosů svých pozemků a práce otroků. Shoda – občané se podíleli na řízení státu, volili a mohli být voleni.

str. 62

1. Bitva u Thermopyl.

str. 63

1. Řecká města na pobřeží Malé Asie ovládnutá Peršany se vzbouřila – na pomoc přišli Athéňané = záminka k napadení.
2. Bitvu u Thermopyl.
3. Řekové.

str. 64

1. Úspěšný státník – státní úředníci dostávali plat, obnova Athén po řecko-perských válkách, výstavba na pahorku Akropolis, mohutné opevnění Athén.
2. Během řecko-perských válek vznikl athénský námořní spolek. Členské státy přispívaly do společné pokladny. Athéňané zneužili vedoucího postavení a příspěvky použili pro potřeby svého města.

str. 65

1. Po řecko-perských válkách Athény nejmocnějším a nejbohatším městským státem v Řecku. Perikles – obnova města, výstavba na pahorku Akropolis, opevnění. Pod vedením Athén během řecko-perských válek vznikl athénský námořní spolek – část společných financí použita na výstavbu města.
2. Sparta a Athény soupeřily o vůdčí postavení. Do bojů postupně vstoupilo celé Řecko. Sparta.
3. Athény – stržení hradeb, zničení loďstva, rozpuštění athénskému námořního spolku, zrušení demokracie. Sparta vůdčí postavení nedokázala udržet. Oslabené Řecko ovládla Makedonie.

str. 66

1. Výborný jezdec, bystrý, jedinečný.

str. 67

1. Král Filip II. sjednotil stát a vycvičil silnou armádu. Využil oslabení řeckých městských států po peloponéské válce – r. 338 př. n. l. porazil Řeky v bitvě u Chaironeie.
2. Filip II. ovládl Řecko, Alexandr Makedonský ovládl Persii, Egypt, došel až do Indie.
3. Říše se rozpadla na několik států. Postupně všechny ovládla římská říše.

str. 69

1. Rozhodoval muž, měl moc nad manželkou, dětmi a otroky, účastnil se politického života. Ženy – domácí práce, politického života se neúčastnily, neplnoprávné.
2. Hostina, pilo se při ní víno ředěné vodou = „společné pití“.

str. 71

1. O bozích, lidech, hrdinech. Sportovce, bohy, významné osobnosti.
2. Ve volné přírodě, tvar půlkruhu, kamenná stupňovitá sedadla se zvedala vzhůru, dole kruhové jeviště. Výborná akustika. Hercem jen muž. Hrál se v maskách.
3. Sportovní hry v Olympii byly zasvěcené bohu Diovi. Konaly se jednou za čtyři roky, mohl se zúčastnit každý svobodný občan Řecka, po dobu trvání musely státy dodržovat mír. Vítěz – olivový věnec, socha v olympijském háji.
4. Od Féniciánů. Alfabeta.

OPAKOVÁNÍ – STAROVĚKÉ ŘECKO

1. c), e), a), d), f), b)
2. a) ne, b) ano, c) ano, d) ano, e) ne
3. minojská civilizace – A), C); mykénská civilizace – B), D)
4. a) Apollon, b) Athéna, c) Poseidon
5. b)
6. městský stát Athény – přímá demokracie – centrum východní části Středomoří
městský stát Sparta – přísný vojenský výcvik – v čele státu dva králové
eposy – Ilias a Odyssea – básník Homér
Perikles – výstavba na pahorku Akropolis – přístup k úřadům i pro nemajetné
zakládání nových osad – velká řecká kolonizace – krize zemědělství v Řecku
7. a) ne, b) ano, c) ne, d) ano, c) ano
8. a) Mykény, b) „temné období Řecka“, c) trojská válka
9. A) malířství – malovaná keramika, B) divadlo – masky, C) sport a hry – socha sportovce, D) sochařství – socha řeckého boha, E) architektura – chrám.

1. Apeninský poloostrov. Itálie.
2. Mírné podnebí, snadná přístupnost ke všem národům, splavné pobřeží, příznivý směr větrů, pomezí mezi Východem a Západem.

1. V jižní části Evropy, na Apeninském poloostrově. Úrodná pádská nížina – mírné podnebí, dostatek vláhy.
2. Kámen, hrnčířská hlína.

1. Na straně Trojanů. Po pádu Troje uprchl, na Apeninském poloostrově založil město Lavinium. Dvojčata Romulus a Remus.
2. Nový dobyvatel se chtěl zbavit potomků svrženého rodu – v košíku je nechal vhodit do Tibery. Vlčice, pastýři. Romulus a Remus.
3. Roma. Po Romulovi. Řím.

1. Latinové. Osady se postupně spojovaly ve větší sídliště, z něho vznikl v 8. stol. př. n. l. Řím.
2. Království. První vyspělý národ na Apeninském poloostrově.
3. Patriciové a plebejové. Patriciové – potomci původních římských rodů, vlastnili většinu půdy, měli povinnost sloužit ve vojsku, právo volit úředníky, mohli funkce úředníků zastávat. Plebejové – přistěhovalci, potomci přistěhovalců, bezzemci, měli právo volit, majetní – povinnost sloužit v armádě, zpočátku se nemohli stát úředníky.

1. Res publica – „věc veřejná“, vládli úředníci volení občany Říma na lidovém shromáždění (jen muži). Konzulové – dva nejvyšší úředníci. Senát.
2. Mohli se účastnit jen některých lidových shromáždění, zpočátku se nemohli stát úředníky. 1. Volba tribunů lidu – právo veta. 2. Sepsání římských zákonů – zákony dvanácti desek. 3. Možnost zastávat všechny státní úřady.
3. Důležitá právní norma – právo majetkové, dědické, trestní, předpisy pro římskou kulturu a architekturu. Vyryty do 12 bronzových desek, platné pro všechny římské občany.

str. 80

1. Keltové. Porážkou římského vojska, vyplenění Říma. Po zaplacení odstupného Keltové odtáhli. Podle keltského kmene Bójů se naše země označuje –Bohemia; první obyvatelé střední Evropy, o kterých jsou písemné záznamy, zruční řemeslníci (kladivo, pilník, kleště, nůžky, řetězy, zavírací špendlík, sklo, mince).
2. Dobyty etruských a řeckých měst Římany. Celý Apeninský poloostrov s výjimkou severní části.
3. Nové platidlo – mince.

str. 82

1. Řím a Kartágo – o ovládnutí Středozemního moře a území kolem něho. Řím.

str. 83

1. Kartágo nesmělo válčit bez souhlasu Říma, sousední státy se však zmocnily části území. Obrana území se stala záminkou pro Řím zničit Kartágo. Po dvouletém obléhání bylo Kartágo dobyto a srovnáno se zemí.
2. Makedonie, Řecko.

str. 84

1. Dobyté území ovládané Římem. Zdroj bohatství – peníze, zlato, zboží, otroci.
2. Služba ve vojsku v punských válkách – neobdělávali půdu – nedostatek obilí. Dovoz levného obilí z provincií způsobil zchudnutí zemědělců.
3. Zchudlí zemědělci. Stát přicházel o vojáky – neměli peníze na výzbroj. Snížení síly římské armády.

str. 85

1. Otrok – člověk bez práv, majetek svého pána, bezplatně pracoval, mohl být trestán i zabit. Gladiátor – bojovník pro pobavení Římanů.
2. Spartakus. Poraženo – otroci byli nejednotní.

str. 87

1. Péče o armádu, rozvoj řemesel, podpora provincií, kalendář, uděloval římské občanství obyvatelům provincií. Zastával současně řadu státních funkcí – moc soustředil do rukou jedné osoby.
2. Skupina senátorů. Obávali se, že chce Caesar zrušit republiku a nechat si přidělit titul krále.
3. Nezdařil. Caesarovi stoupenci vystoupili proti senátu v čele s jeho prasnynovcem Octavianem. Vypukla občanská válka, Octavianus porazil vojsko stoupců senátu, r. 31 př. n. l. bitva u Aktia, zánik římské republiky.
4. Císař.

str. 88

OPAKOVÁNÍ – ŘÍM KRÁLOVSTVÍM, ŘÍM REPUBLIKOU

1. Etruskové – první vyspělý národ na Apeninském poloostrově – vládli Římu asi 100 let
plebejové – tribuni lidu – právo veta
Spartakus – gladiátor – povstání otroků
Hannibal – kartaginský vojevůdce – punské války
Gaius Julius Caesar – správce Galie, římský vládce – zavražděn senátory
2. a) patricijové, b) plebejové, c) konzulové, d) Kartágo, e) Gaius Julius Caesar, f) Octavianus Augustus
3. Romulus, Remus. Tiberou, Latinové. Etruskové. Republikou. Konzulové. Senát. Lidových shromážděních. Gaius Julius Caesar. Zavražděn senátory.
4. a) – D), b) – E), c) – G), d) – F), e) – C), f) – A), g) – B)

str. 91

1. Octavianus. Od jména Caesar – vládce s neomezenou mocí. Císařství trvalo přibližně 500 let.
2. Počátkem prvního století našeho letopočtu. Ježíš z Nazaretu, učil o lásce k Bohu a k lidem. Kolem r. 30 byl ukřižován.
3. Obrovský amfiteátr v Římě, kde se konaly gladiátorské zápasy, rekonstrukce námořních bitev. Výbuch sopky Vesuv – zničení měst Pompejí a Herculanea.

str. 93

1. Ano. Nabádá k čestnému jednání a chování.
1. Císař vybral nejschopnějšího následníka, adoptoval ho, ten se po jeho smrti ujal vlády (tradici zavedl císař Nerva). Římu vládli schopní panovníci – doba hospodářského rozkvětu a územního rozmachu.
2. Traianus.
3. Opevnění. Británie. Velká Británie.

str. 95

1. Konstantin I. Východní část říše – Byzantion, Konstantinopol (dnes Istanbul).
2. Rozdělení na východořímskou a západořímskou říši.
3. Příčiny – vzrostl počet lidí, některé oblasti přelidněny, hledání nové půdy – velké přesuny kmenů – zahájili Hunové. Západořímská říše. Východořímská říše nazvaná byzantská (Byzanc) existovala do r. 1453.

str. 97

1. Hlavní obytný prostor, krytý dvorek s otvorem ve střeše, s nádržkou na dešťovou vodu.
2. Pouze chlapi. Vzdělání otroci.

str. 98

1. Románské (italština, francouzština, španělština, portugalština, rumunština).
2. Latina. Ne, je to mrtvý jazyk.
3. Latinka. Většina evropských národů ji používá dodnes.

str. 99

OPAKOVÁNÍ – STAROVĚKÝ ŘÍM

1. a) Ježíš z Nazaretu, b) Octavianus Augustus, c) Pompeje a Herculaneum, d) Marcus Aurelius, e) Koloseum
2. Císařství. Nero. Křesťanství. Křesťanské. Východořímskou, západořímskou. Stěhování národů. Germánů. Západořímské. Zanikla.
3. a) Marcus Aurelius (D), b) Traianus (E), c) Octavianus (C), d) Ježíš Kristus (A), e) Diocletianus (B), f) Konstantin I. (F)

ZÁVĚREČNÉ OPAKOVÁNÍ

A. PRAVĚK

100/1 b)	100/7 b)
100/2 b)	100/8 b)
100/3 b)	100/9 c)
100/4 d)	100/10 c)
100/5 c)	100/11 a)
100/6 a)	100/12 b)

B. STAROVĚK – STAROORIENTÁLNÍ STÁTY

101/1 b)	102/11 d)
101/2 b)	102/12 c)
101/3 c)	102/13 c)
101/4 c)	102/14 b)
101/5 a)	102/15 d)
101/6 d)	102/16 b)
101/7 b)	102/17 b)
101/8 a)	102/18 b)
101/9 c)	102/19 d)
101/10 c)	102/20 c)
	102/21 a)
	102/22 d)
	102/23 c)

C. STAROVĚK – ANTICKÉ STÁTY

103/1 c)	105/21 b)
103/2 c)	105/22 c)
103/3 a)	105/23 d)
103/4 d)	105/24 a)
103/5 a)	105/25 a)
103/6 a), d)	105/26 b)
103/7 c)	105/27 b) d)
103/8 b)	105/28 a)
103/9 d)	105/29 d)
103/10 b)	105/30 b)
	105/31 b), e), f), g)
104/11 a)	
104/12 c)	
104/13 c)	
104/14 b)	
104/15 b)	
104/16 b)	
104/17 a)	
104/18 c)	
104/19 d)	
104/20 b)	

LITERÁRNÍ PŘÍLOHA

O STVOŘENÍ SVĚTA A ČLOVĚKA

(učebnice, s. 7)

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země však byla pustá a prázdná a tma ležela nad propastí. Řekl Bůh: „Budiž světlo!“ Oddělil světlo ode tmy a nazval světlo dnem, tmou nocí. Tak sestoupila na zemi první noc a vzešlo první jitro, a Bůh viděl, že je to tak dobré.

Druhého dne rozkázal Bůh: „Bud' obloha uprostřed vod!“ A učinil oblohu, aby rozdělovala vody, které jsou na ní, a ty, které jsou na zemi. A nazval Bůh oblohu nebem.

Třetího dne pravil Bůh: „Shromážděte se vody, které jsou pod nebem, v jedno místo a ukaž se místo suché!“ Tak se stalo. Nazval Bůh suché místo zemí a shromáždění vod mořem. A přikázal, aby země zplodila trávu a všelijaké byliny se semeny a aby vydala stromy s jádrem v ovoci, aby se mohly rozmnožovat.

Čtvrtého dne řekl Bůh: „Bud'te dvě světla na obloze nebeské, aby osvěcovala zemi. Tak učinil Bůh na nebi dvě velká světla, jedno větší, které nazval Sluncem, aby panovalo nade dnem, druhé menší, aby drželo správu nad nocí, a nazval je Měsícem.“

Pátého dne pravil Bůh: „Vydejte vody hojnost živoucích bytostí, budiž také ptactvo, které by létalo nad zemí pod nebeskou oblohou.“

Šestého dne rozkázal Bůh: „Vydej země živé tvorstvo rozličného druhu, dobytčata, havěť po zemi se plazící i zvěř divokou!“ A stalo se tak. Pak stvořil Bůh člověka, muže a ženu, a řekl: „Rozmnožujte se, naplňte zemi, podmaňte ji a panujte nad rybami mořskými, nad ptactvem nebeským i nad všemi živočichy, hýbajícími se na zemi.“

Sedmého dne dokonil Bůh své dílo. Viděl, že vše, co učinil, je dobré. Proto požehnal dni sedmému a posvětil jej. A od práce si odpočinul.

(Ivan Olbracht: Biblické příběhy)

GILGAMEŠ

(učebnice, s. 31)

Uršanabi pravil: „Tajemství bohů ti prozradím! Je taková rostlina, jež vrací ve stáří mladost. Roste pod vodou, kořeny má jak bodláčí a trny jako růže. Když se jí zmocníš vlastníma rukama, snad najdeš život, po kterém toužíš!“ (...)

Za mořem s proudem vod smrti, v temné zátocce lesklé jako asfalt, si Gilgameš uvázal na nohy kameny a ihned se spustil do hloubky. Nesmírně hluboké bylo v tom místě moře, kde rostla rostlina, jež vrací ve stáří mladost. Kameny stáhly svou tíhou Gilgameše ke dnu, kde vládla tma jako v podsvětí. Tápal rukou po dnu jako nevidomý slepec, ale až v poslední chvíli, když mu už docházel dech, ucítil píchnutí jako trnem růže. Ihned zavřel dlaň a bez ohledu na bolest rostlinu vytrhl. Nato si odřízl kameny od nohou a vynořil se na hladinu moře.

S radostí v srdci se pak vypravil s Uršanabim do města Uruku. Když se už blížili k městu, spatřil Gilgameš studnu s chladnou vodou. Svlékl si šaty, položil na ně rostlinu a sestoupil dolů, aby se umyl. Vtom ale ucítil vůni zázračné rostliny had, tiše se připlazil, odnesl ji a snědl. Nato se obrátil a svlékl ze sebe kůži.

Tehdy Gilgameš s pláčem usedl na zem a ronil hořké slzy. „Konec je všech mých snažení i útrap, všechno mé konání bylo jen vánkem větru!“

Uršanabi mu odvětil: „Pohlédni, příteli, na velké město Uruk. Velké je to město a slavné díky tvým činům! Velké věci jsi vykonal, Gilgameši, nic podobného nevykonal jinde žádný král ani člověk! Zabil jsi Chumbabu, který byl příčinou zla na tomto světě, vykácel jsi jeho cedry. Zabil jsi nebeského býka, který ničil zemi a přinášel záhubu lidstvu. Věrností jsi splácel věrnost Enkidua, a co je cennější než přátelství na život a na smrt? Velké jsi poznal též věci! Tvoje útrapy nebyly zbytečné, tvoje konání nebylo pouhým vánkem větru! Velké jsi dokázal dílo, Gilgameši! Nesmírnou hradbou jsi zabezpečil svůj lid před vojákem z jiného města a před lupičem z pouště. Budeš žít v paměti všech pokolení příštích, dokud bude stát tato urucká hradba, kterou nepřítel nedobude, ani čas nezničí! Nemůže najít věčný život člověk,“ ukončil tuto řeč Uršanabi, „může si však zachovat věčné jméno. Svým dílem ses stal nesmrtelným, hrdino Gilgameši.“

(Vojtěch Zamarovský: Gilgameš)

Eleanor Winter: Gilgameš

BABYLONSKÁ VĚŽ

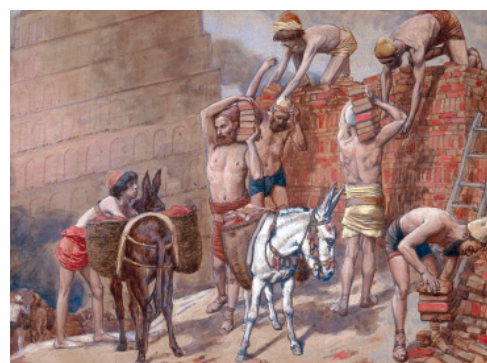
(učebnice, s. 30)

Tři byli synové Noemovi: Sem, Cham a Jáfet. Sem měl pět synů, Cham čtyři syny a Jáfet sedm synů. A jejich pokolení se rozprostřela po zemi a zalidnila ji. Byl pak jen jeden jazyk a jedna řeč.

Stalo se, když se brali se svými stády k východu, že našli nové pastviny v zemi Sinear, a bydlili tam ve stanech. Za čas si řekli: „Vystavme si město a věž, jejíž vrcholek by dosahoval k nebi. Tak se staneme slavní.“ Protože v této krajině nebylo kamení, vypálili cihly a místo vápna užívali skalní smoly.

Ale bohu se jejich pýcha nelíbila a sestoupil z nebes, aby se podíval na město a věž, kterou stavěli lidští synové. Řekl k sobě: „Nedají se odvrátit od toho, co si umínili! Ale zmatu jejich jazyky, aby jeden řeči druhého nerozuměli.“

Učinil tak, a když lidé stavějící věž na sebe hovořili, nepoznal nikdo smysl toho, co k němu mluvil druhý. Musili nechat stavění a Hospodin je jako národy různých jazyků rozptýlil po vši zemi. Proto nazváno jest ono místo Bábel, to jest zmatení.

James Tissot: Stavba babylonské věže (1890)

(Ivan Olbracht: Biblické příběhy)

O KRÁLI ŠALOMOUNOVI

(učebnice, s. 34)

Šalomoun byl jedním z nejslavnějších izraelských králů. Proslul svou moudrostí.

A soudil Šalomoun spravedlivě a moudře. Stalo se, že soudcové, když nemohli rozřešit nějakou pří, dávali o ní rozhodnouti králi. Tak stály před Šalomounem dvě ženy a jedna z nich měla v náručí nemluvně.

První vypravovala: „Prosím, pane můj, já a tato žena bydlíme v jednom domě. Narodil se mi synáček. Třetího dne potom porodila také ona a bydlely jsme spolu a nikdo cizí s námi v domě nebyl. Syn této ženy v noci umřel, neboť ho ve spaní zalehla. O půlnoci, když jsem tvrdě spala, se zvedla, vzala mé dítě a svého mrtvého syna mi položila do klína. Když jsem ráno vstala, abych svého synáčka nakrmila, viděla jsem, že je mrtvý. Ale když jsem na něho lépe pohlédla, poznala jsem, že to není můj syn.“

Ale druhá žena řekla: „Není to tak, ten živý je můj a ten mrtvý je tvůj.“

A první volala: „Ne, mrtvý je tvůj a můj je ten živý.“

Tak se hádaly před králem. I řekl Šalomoun: „Ta říká, že živý je její a ta druhá také. Přineste mi meč!“ Přinesli tedy meč. A rozkázal král: „Rozetněte to dítě a dejte každé z nich polovičku.“

Tehdy matka, jejíž bylo živé nemluvně, se strašlivě lekla a vykřikla: „Dejte jí to dítě celé. Nezapíjete je!“

Ale druhá volala: „Ať není moje ani tvé! Rozetněte je!“

Z toho poznal král, která z nich je pravá matka.

(Ivan Olbracht: Biblické příběhy)

DAVID A GOLIÁŠ

(učebnice, s. 34)

Vycházel pak dvakrát každého dne z vojska filišťínského do údolí muž bojovník jménem Goliáš, aby se Izraeli posmíval. Byl ten Goliáš šest loktů a dlaň vysoký, oděn v krunýř z pěti tisíc loktů oceli. Zešíroka se rozkračoval a křičel na Izraelské: „Vyberte jednoho ze svých řad, ať ke mně sestoupí a bojuje se mnou. Odolá-li mi a zabije mě, budeme vašimi otroky, přemohu-li a zabiji já jeho, budete vy sloužit nám.“

Tehdy poslal Izai svého nejmladšího syna Davida, aby donesl třem bratrům bojujícím v Saulově vojsku míru praženého zrní, deset chlebů, jejich hejtmanovi pak deset sýrů. Když David uviděl vychloubajícího se Goliáše, rozhodl se s ním bojovat.

Saul dal obléci Davida do svého odění, na hlavu mu posadil ocelovou přilbu, připevnil mu svůj krunýř. David si připásal meč a chtěl odejít. Ale nedovedl to. Řekl: „Neumím v tom chodit, nepřivykl jsem tomu.“

A válečné odění zase svlékl. Vzal do ruky hůl, z potoka si vybral pět hladkých oblázků a vložil je do pastýřské mošničky, kterou měl na sobě. Pak sestupoval do údolí, drže v druhé ruce prak.

Když ho spatřil Goliáš, dal se do pohrdavého smíchu: „Copak jsem pes, že jdeš proti mně s holí?“

A když se oba k sobě přibližovali, sáhl David do mošničky, vyňal z ní kámen a vložil jej do praku. Zatočil prakem a mrští. A udeřil Goliáše do čela tak, že kámen uvízl v jeho hlavě. I padl Goliáš tváří k zemi. Tak přemohl David Filišťínského jen prakem a kamenem, nemaje meče.

(Ivan Olbracht: Biblické příběhy)

HYMNUS NA SLUNCE

(učebnice, s. 41)

Autorem oslavné básně, z níž je ukázka, je faraon Amenhotep IV., který vládl v období Nové říše ve 14. století př. n. l. Provedl reformu náboženství – zavedl víru v jediného boha Atona, který symbolizoval Slunce. Faraon se prohlásil za jeho velekněze a přijal jméno Achnaton (v překladu „milý Atonovi“). Po Achnatonově smrti se faraonové vrátili k víře v několik bohů.

Hymnus na Slunce je oslavná píseň, ve které Achnaton uctívá Slunce jako zdroj života.

Krásné a zářící se objevuješ na obzoru,
ó slunce živoucí, počátku všeho žití!
Když na východě objevilo ses,
zemi jsi naplnilo krásou svojí.

Skvěješ se vznešené a velké
vysoko nad zeměmi všemi,
paprsky tvoje objímají světy,
světy, jež zrodily se z tebe,
a ty jsi Den a spoutáváš je všecky,
ty spoutáváš je pro drahého syna.

Když zapadlo jsi pod západní obzor,
v temnu je země jako v temnu smrti,
lidé spí v komorách s hlavami zastřenými,
že jedno oko neuvidí druhé,
a kdybys kradl jim, co mají pod hlavami,
snad nikdo nevěděl by o tom.

V tu dobu vycházejí z doupat lvi
a plazi vylézají, aby kousali,
tma v očích žhne a země mlčí:
tvůrce jest pod obzorem...

Tys bylo jediné a první!
Vyšlo jsi se svou zárnou tváří
a zjevilo ses palčivé a krásné,
a když ses blížilo a vzdalovalo,
za sebe vytvořilo miliony podob,
vesnice, města, pole, cesty, řeky.
Veškeré oči před sebou tě vidí,
jak nad zemí jdeš, zárné slunce denní!

Achnaton a jeho rodina uctívající boha Atona

(Otakar Dorazil: Poklady starověkého písemnictví; přeložil Zbyněk Žába, přebásnila V. Kubičková)

DAIDALOS A IKAROS

(učebnice, s. 53)

Daidalos byl vynikající athénský vynálezce a umělec, bohužel se však stalo následující.

Když po čase začal Daidalovo prvenství ohrožovat jeho synovec Talos, vynálezce pily, rozhněvaný strýc ho vlastnoručně shodil ze skály. Takový čin se nedá odpustit ani nejšíkovnějšímu z šikovných a Daidalos byl v Athénách odsouzen k smrti. Jen taktak se mu podařilo se synem Ikarem uprchnout na ostrov Krétu.

Na Krétě vládl mocný král Minos a Daidalos mu přišel jako na zavalanou. Královně se totiž místo následníka trůnu narodila obluda Minotaurus, napůl člověk, napůl býk. Proto měl Daidalos za úkol vystavět palác v podobě bludiště. Labyrint, odkud by Minotaurus už nikdy netrefil ven. Když Daidalos labyrint postavil, dal král Daidala i jeho syna místo odměny na ostrově uvěznit, aby ostudu královské rodiny nikde nevyzradili.

Nezbylo jim než schraňovat ve vězení pírkou ptáků a včelím voskem z nich slepit dva páry křídel. Neboť jinudy než vzduchem odtud cesta nevedla. Ikarova radost z letu byla veliká, že letěl nejvýš, jak to šlo... Včelí vosk se však slunečním žářem roztavil, ptačí pírkou opadala a chlapec spadl do moře, které dodnes nese jeho jméno – moře Ikarovo.

(Hana Doskočilová: Diogenés v sudu)

PROMÉTHEUS

(učebnice, s. 59)

Modrá obloha se zhlížela ve vodách a vody byly plné ryb. V povětří létala hejna ptáků a na zemi se pásala stáda. Ale nikdo stáda nehlídal, nikdo nelovil ryby a nenaslouchal ptačímu zpěvu. Na zemi chyběl člověk.

Smutně bloudil Prométheus, potomek božského rodu Titánů, a marně hledal živé bytosti, které by chodily vzpřímeně jako on a které by se mu podobaly tváří. Viděl však hlínu, dávající život trávě, rostlinám a stromům, a spatřil husté deště, snášející se na zem. Dešťová voda udržovala v přírodě život a tam, kde nepršelo, umíraly stromy i keře a narůstala poušť. Když Prométheus poznal sílu země a vody, smísil hlínu s vodou a vytvořil sochu prvního člověka. Podobala se bohům. Pallas Athéna, bohyně jasného rozumu a moudrosti, vdechla neživé soše ducha a šedivá hlína zrůžověla, začalo v ní bušit srdce a doposud nehybné nohy a paže učinily první pohyby. Tak poslal Prométheus na svět první lidi.

Dlouho lidé nevěděli, jak užívat ducha – daru Pallas Athény. Žili jako malé děti. Viděli, ale nepoznávali, slyšeli, ale nerozuměli, chodili po zemi jako ve snu. Nedovedli pálit cihly, ani přitesávat trámy, ani stavět domy. Jako mravenci se hemžili po zemi i pod zemí v temných koutech slují.

Tu se vydal Prométheus mezi lidi a učil je stavět domy, učil je číst, psát a počítat a rozumět přírodě. Naučil lidi zapřahat do jha i sestrojovat povozy, aby lidé nemuseli nosit břemena na zádech. Ukázal jim, jak se stavějí lodě a jak plachty ulehčí veslařům práci. Vedl je do hlubin země za skrytými poklady. Odhalil užaslým lidem všechna umění a lidé se horlivě všemu učili.

(Eduard Petiška: Staré řecké báje a pověsti)

ACHILLOVA PATA

(učebnice, s. 55)

Achilleus byl synem mořské víly Thetis a syna aiginského krále Pélea. Patřil k nejstatečnějším bojovníkům trojské války, v níž také zahynul, neboť byl zasažen šípem do paty. Ale proč se to stalo, vám napoví následující ukázka. Její děj začíná na svatbě Achilleových rodičů.

Znenadání se odkudsi z kouta zdvihly tři Sudičky, mocné bohyně Osudu. Byly to přísné stařeny, ruce se jim chvěly stářím a vrásčité tělo měly zahalené v bílé roucho. V levici držely kužel obalený jemnou vlnou, pravou táhly lehce nit.

„Narodí se vám statečný syn, hrdina bez bázně a strachu, slavný bohatýr Achilleus. V běhu o závod ho nikdo nepřekoná, bude rychlejší než hbité laně. Nikdo na světě se mu nevyrovná v boji. Ten bude jednou jak obilí kosit řady nepřátel a z kořene vyvrátí mocnou Troju.“

Když se jim pak narodil syn Achilleus, radost nebrala konce. Thetis se skláněla ke krásnému hošíkovi a natírala jej ambrosií, aby přece jen zvrátila osud a učinila jej nesmrtelným.

Denně ho ponořovala do styžského proudu, aby byl na celém těle nezranitelný. To jediné se jí splnilo. Ale jak ho přitom držívala za nohu, voda nepronikla k tomuto nevelkému místečku na patě, kde ho svírala rukou. Pata, to bylo jediné místo na celém těle, kde zůstal Achilleus zranitelný.

Donato Creti: *Thetis koupe Achillea v řece Styx (1710)*

(Podle: Rudolf Mertlík: *Starověké báje a pověsti*)

SLAVNÁ BITVA U THERMOPYL

(učebnice, s. 62)

Když perská armáda dorazila k Thermopylám, Xerxes vyslal napřed hlídku, aby zjistila, kolik Řeků je a co dělají. Když se perští zvědové přiblížili k řeckým pozicím, nemohli uvěřit svým očím. Neviděli celé vojsko, které bylo skryto za obnovenou hradbou pevnůstky, ale jen necelé tři stovky Spartánů. Udivení zvědové se proto ihned vrátili zpátky a hlásili to králi.

Král chování Řeků nedokázal pochopit, a tak celé čtyři dny vyčkával. Z dálky jim předváděl svou sílu a předpokládal, že je tím vyděsí a donutí k útěku. Pátého dne k Řekům poslal hlasatele. „Složte zbraně!“ volal na ně. „Přijď si je vzít!“ odpovídali mu Spartáné. „Buďte rozumní,“ zkoušel to dál hlasatel. „Jakmile perské vojsko vystřelí šípy, zakryjí slunce jako mrak!“

„To je dobře!“ volal na něj Spartán Dienekes. „Alespoň se nám bude ve stínu lépe bojovat!“

Když hlasatel neuspěl, král Xerxes se velmi rozzlobil nad drzostí svých protivníků a poslal za Řeky vojáky s rozkazem, aby je zajali živé a přivedli před něho. Myslel, že je snadno porazí, ale Řekové Peršany bez velkých potíží odrazili. Další den tedy král vyslal proti Řekům svou elitní bojovou jednotku, kterou nazýval „nesmrtelní“. Nesmrtelní proto, že za každého padlého vojáka byl připraven náhradník, který ihned zastoupil jeho místo, takže se zdálo, jako by neubývali. Měli dobrý výcvik i zbraně. Proti Řekům však nepořídili o mnoho lépe než jejich kolegové o den dříve.

Krále Xerxa ale v této těžké chvíli zachránila náhoda. Bitvu tak nakonec rozhodla zrada jistého Efialta z Málidy, který Peršanům prozradil existenci tajné stezky přes pohoří Kallidromos nad Thermopylami. Řecké horské hlídky o perských vojácích v horách okamžitě informovaly Leonida, ten však své místo neopustil. Možná si také vzpomněl na delfskou věštbu, podle níž měl padnout buď on, anebo Sparta. S Leonidasem tu zůstali jen jeho nejméně.

Brzy ráno dal Xerxes rozkaz k útoku. Vyděšeným perským vojákům se ale do boje proti Řekům příliš nechtělo. Jejich velitelé je museli pobízet biči, takže zepředu byli masakrováni od Řeků a ze zadu ušlapáváni od svých tlačících se spolubojovníků. Řekům se čtyřikrát podařilo zahnat Peršany na útek. Potom jim ale vpadly do zad oddíly nesmrtelných, které v noci přešly hory, a Řekové museli ustoupit na kopec u tvrze.

Když zlámali svá kopí, bránili se meči. Když přišli o meče, bojovali rukama i zuby. Proti množství perských šípů se však ubránit nemohli. V krvavé řeži na kopci padl i Leonidas. Ve zběsilém boji o jeho mrtvolu se Řekům povedlo zabít dva Xerxovy bratry. Xerxes nechal vyhledat Leonidovo mrtvé tělo a pro výstrahu potrestat tím, že mu dal useknout hlavu a nabodnout ji na kůl. Řecký básník Simonides z Keu složil na počest Spartánů padlých v bitvě světoznámý epitaf, který byl vyryt do kamene na místě, kde byli pohřbeni:

„Jdi, poutníče, a zvěstuj Lakedaimonským, že my tu mrtvi ležíme, jak zákony kázaly nám.“

(Podle: *Živá historie*, 2010, roč. 3, č. 4)

GORDICKÝ UZEL

(učebnice, s. 66)

Gordias vládl ve městě Gordionu. Svůj selský vůz přivázal v chrámu boha Dia dřínovým provazem na poctivý selský uzel o tisíce smyček.

„Jenom ten, kdo uzel rozváže, stane se jedním pánem světa!“ Pak přešly roky. V jiné daleké zemi se narodil Alexandr Veliký. O jeho učenost dbali od malička nejučenější ze všech učenců.

Sotva však Alexandr dorostl svého jména, zatoužil se stát pánem světa. Na svém vítězném tažení se dostal až k pověstnému městu Gordion. Alexandr neměl čas na dlouhé zdržování, popadl meč a zapeklitý uzel na jedno mávnutí rozetnul vedví.

(Podle: Hana Doskočilová: Diogenés v sudu)

Radu Oltean: Alexandr rozetíná gordický uzel

OBLÉHÁNÍ KAPITOLU

(učebnice, s. 80)

Podle legendy ve 4. století př. n. l. Galové vtrhli do Říma. Většina obyvatel vzala nohy na ramena a utekla. Jen několik statečných mladíků se opevnilo na vrchu Kapitol.

Sedm měsíců se bránili obléhání Galů a trpěli hladem. Posvátným husám, které žily v chrámu bohyně Junony na vršku Kapitol, však nezkřivili ani pířko. A husy se jim za to odvděčily. Jednou v noci, když se Galové pokusili pevnost obsadit, začaly husy kejšat. Prozradily tak útočníky šplhající po skále.

Římané výpad odrazili, ale po dlouhém obléhání se nakonec museli vykoupit. Keltský náčelník Brennus přijal jako výkupné zlato, které odpovídalo váze jeho meče.

(Podle: <http://antika.avonet.cz/article.php>)

ZALOŽENÍ KARTÁGA

(učebnice, s. 33)

Podle pověsti založila město Kartágo okolo roku 800 př. n. l. Dido, sestra tyrského krále Pygmaliona. Když dal Pygmalion úkladně zavraždit jejího manžela, opustila Dido Fénicii a přistála u břehů severní Afriky. Na místním panovníkovi Berberů si podle pověsti vyžádala pro založení svého města tolik země, kolik zabere jedna volská kůže.

Panovník souhlasil a chytrá královna dala rozřezat kůži na uzoučké proužky, jimiž vymezila prostor. Místo se pak jmenovalo Kart Hadašt („nové město“), z čehož později vzniklo Kartágo. Když královský syn Aeneas hledal se svým loďstvem vhodné místo pro založení Říma, přistál v Kartágu a zamiloval se do královny. Když ji opustil, spáchala Dido sebevraždu.

Jiná pověst vypráví o tom, že o Dido mělo zájem několik místních velmožů. Každý ji ale vyhrožoval válkou, když si nevezme právě jeho. Protože chtěla zachránit svůj lid, rozhodla se pro oběť nejvyšší. Skočila do ohně a zemřela.

Kdyby ve skutečnosti obě postavy byly historické, o čemž nemáme důkazy, nikdy by se nemohly setkat, protože je dělila přibližně čtyři století.

(Podle: <http://starenarody.cz/afrika/kartago>)

CAESAR

(učebnice, s. 87)

Dne 15. 3. 44 př. n. l. se chystal Caesar do senátu, přestože ho jeho žena varovala. Měla prý sen, ve kterém ho viděla probodnutého dýkou. Ještě před tím, než ho odnesli na nosítkách do senátu, vtiskl mu Artemidos do ruky lísteček s tím, že si ho má určitě přecišt.

Když Caesar přišel do zasedací síně, hned se kolem něj vytvořil malý hlouček. Muži se tlačili, jako by mu chtěli vzdát poctu. Znenadání, právě když si sedal, vytáhl jeden z nich dýku. Caesar náhle pochopil. Neměl ani čas vztáhnout ruce na obranu a již se nemohl hnout.

Čepel se mu zabořila do hrudi. Zasténal a obrátil se na Bruta, jehož spatřil mezi vrahy: „I ty, Brute?“

Spiklenci mu zasazovali rány ze všech stran. Caesar smrtelně raněn padl k zemi.

Caesarova mrtvola ležela na zemi a nikdo se neodvažoval se k ní přiblížit. Až po několika hodinách ho tři otroci zdvihli na nosítka, z nichž mu visela jedna ruka, a odnesli ho domů. V ruce svíral Caesar stále ještě listěček, který nestihl přečíst. Artemidos ho v něm varoval před bezprostředním nebezpečím...

(Podle: Stéphanie Morillonová: *Po stopách Julia Caesara*)

Vincenzo Camuccini: *Smrt Caesara* (1805)

NAROZENÍ JEŽÍŠE

(učebnice, s. 90)

Marie sklouzla z oslice, neboť i ta už ztrácela síly. Kráčeli dále pěšky, až přišli k hostinci. V každém okně se svítilo a uvnitř bylo plno lidí, kteří jedli a popíjeli. Na dvoře stáli koně, velbloudi a osli a přežvykovali seno. Josef zaklepal.

„Nemám už ani jedno volné místo!“ křikl na ně hostinský a mávnutím ruky je odehnal. Když vykročili, padlo ze dveří na Marii světlo a hostinský si všiml, že je těhotná. „Můžete si ustlat ve chlévě, je tam čerstvá sláma!“ zavolal za ní.

A tak si Marie ustlala v příjemně vonícím seně a tam vedle telátka a kozlíka porodila syna. Pečlivě jej zavinula do plenek a uložila do senem vystlaných jesliček. Dala mu jméno Ježíš, což značí „Bůh zachraňuje“.

(Podle: Ivan Olbracht: *Biblické příběhy*)

JEŽÍŠOVO KÁZÁNÍ NA HOŘE

(učebnice, s. 90)

Nesuďte jiných, abyste sami nebyli souzeni. Je snadné spatřit smítko v očích bratra, ale těžké vidět břevno v oku svém. Musíte nejdříve vyjmout břevno z oka svého, abyste prohlédli a mohli odstranit smítko z oka někoho jiného.

Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Oko za oko, zub za zub.“ Já však pravím, neodplácejte zlým zlému. Uhodí-li vás někdo do jedné tváře, nastavte mu i druhou.

Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřátele své. Já vám však pravím: „Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdož vás nenávidí. Jednejte s druhými vždy tak, jak chcete, aby oni jednali s vámi.“

Carl Bloch: *Kázání na hoře* (1877)

(Podle: Ivan Olbracht: *Biblické příběhy*)

JEŽÍŠOVO UKŘIŽOVÁNÍ

(učebnice, s. 90)

Ježíše přivedli znovu před Piláta. Římský místodržitel svolal nejvyšší kněží a vůdce Židů a řekl jim: „Nevidím důvod, proč by měl být Ježíš odsouzen k smrti. Chcete-li, mohu ho dát zbičovat a potom ho propustím.“

Ale dav lidí, který se shromáždil venku, zachvátila jakási horečka a lidé vykřikovali: „Pryč s Ježíšem! Propusťte Barabáše!“ Věděli, že Barabáš je zloděj a vrah, ale chtěli raději jeho než Ježíše.

A tak Barabáše propustili.

Dav neustále žádal Ježíšovu smrt. „Na kříž s ním!“ hlučeli.

Piláta ten šílící dav polekal a snažil se jej překřičet. Když si ho nevšímali, dal přinést mísu s vodou a před zraky lidí si umyl ruce, aby viděli, když už nechtěli slyšet, co tím míní.

„Nechci s vámi všemi už mít nic společného, omývám si ruce a vy sami teď odpovídáte za to, co se stane s Ježíšem Nazaretským!“

(Podle: Ivan Olbracht: *Biblické příběhy*)